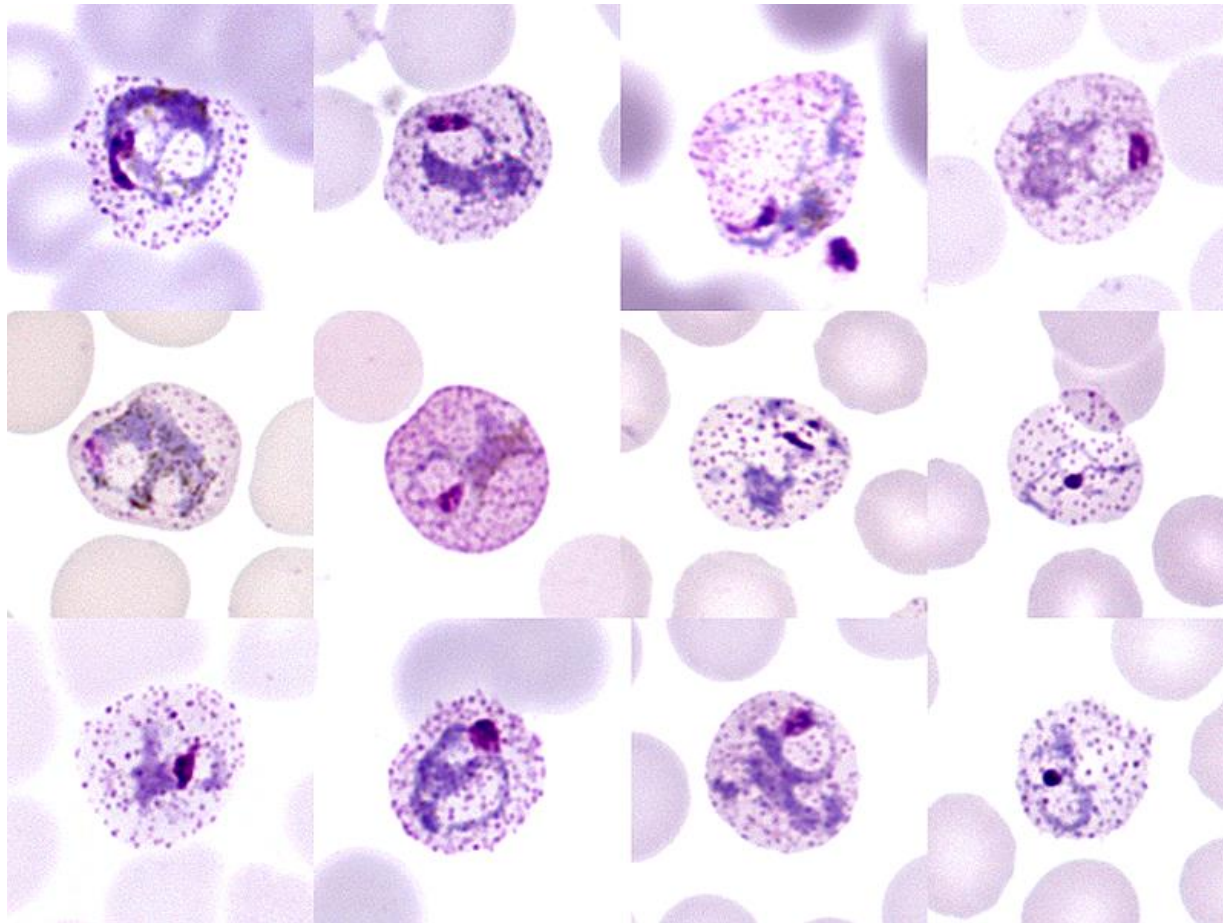

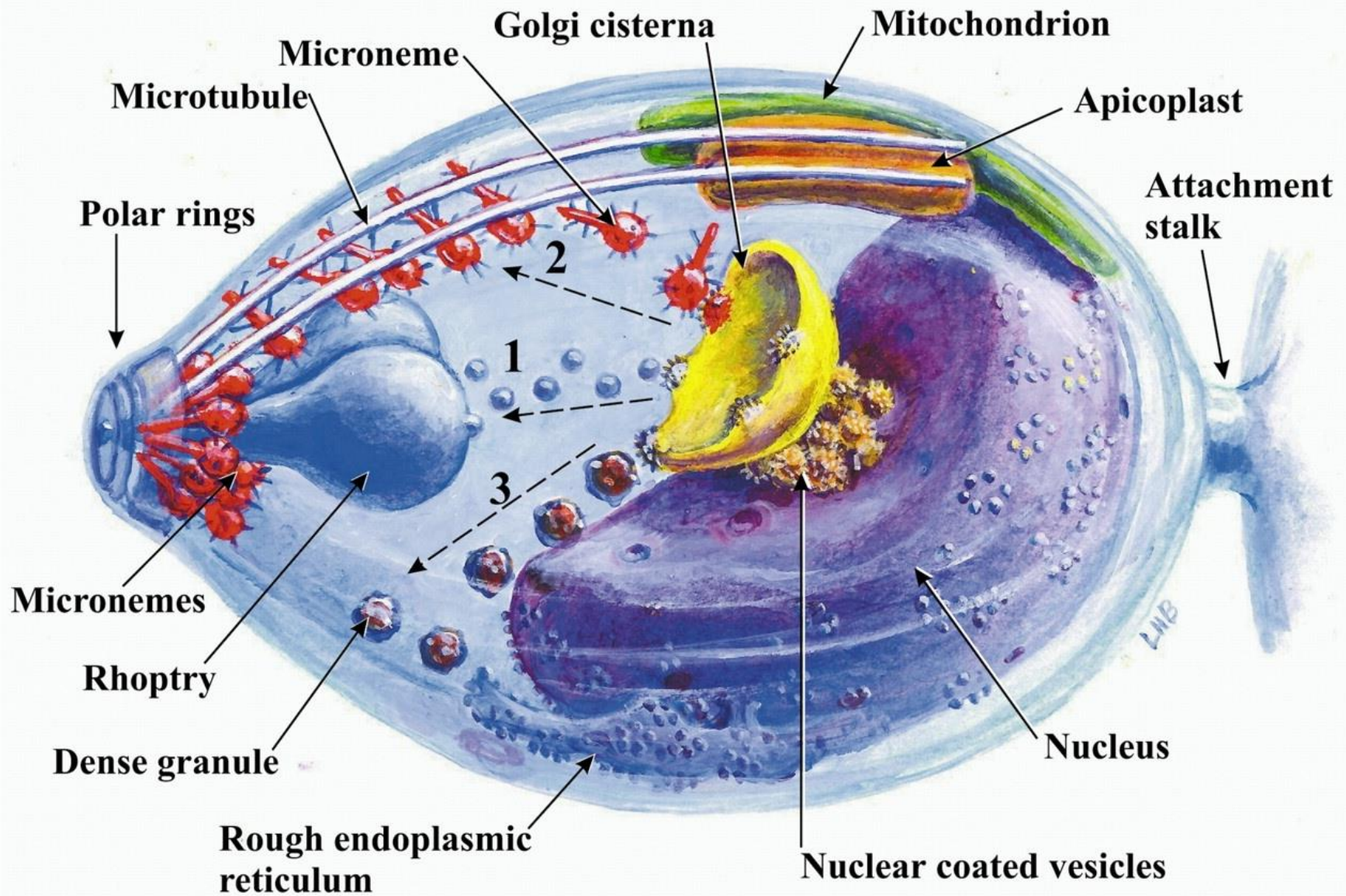
INTRACELULÁRNÍ PARAZITISMUS

APICOMPLEXA

Molekulární a buněčné interakce parazita a hostitele, PŘF MU 2016

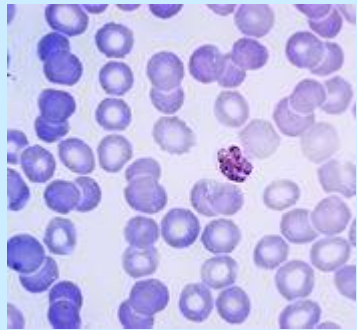
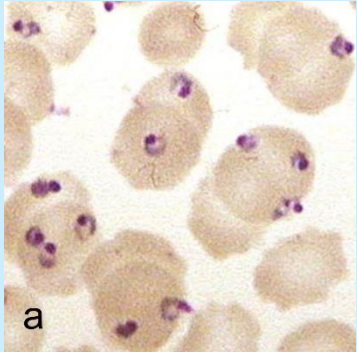
BUŇKA MEROZOITU

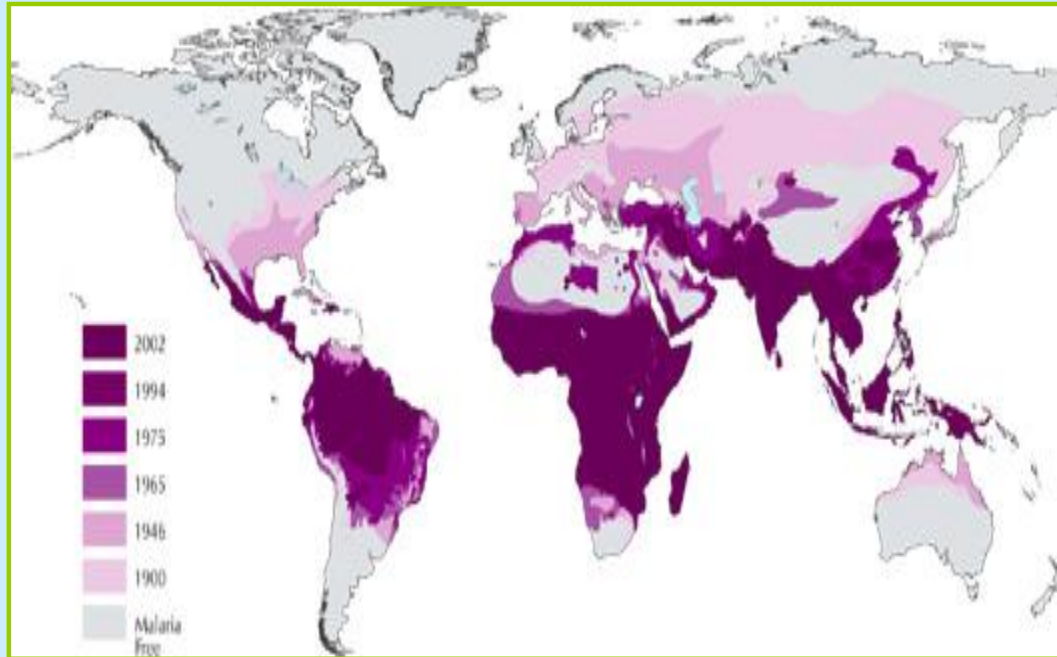
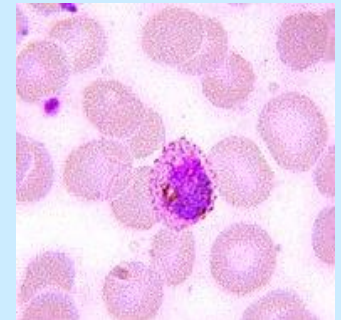
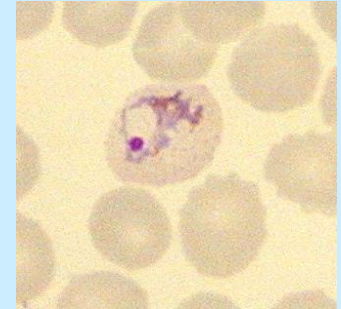

BIOLOGIE PŮVODCŮ MALÁRIE

Plasmodium falciparum

Plasmodium vivax

Plasmodium malariae

Plasmodium ovale

PŘENAŠEČI
KOMÁŘI RODU *ANOPHELES*
Často druhové komplexy

MALÁRIE

NEJZÁVAŽNĚJŠÍ PARAZITÁRNÍ INFEKCE V TROPECH
300 – 500 MILIONŮ INFIKOVANÝCH
> 100 MILIONŮ KLINICKÝCH PŘÍPADŮ ROČNĚ
1,5 – 2,7 MILIONŮ ÚMRTÍ ROČNĚ (MALÉ DĚTI << 5 LET)

ERADIKACE:

EVROPA, AUSTRÁLIE, USA

REDUKCE:

SEVERNÍ AFRIKA

VZESTUP:

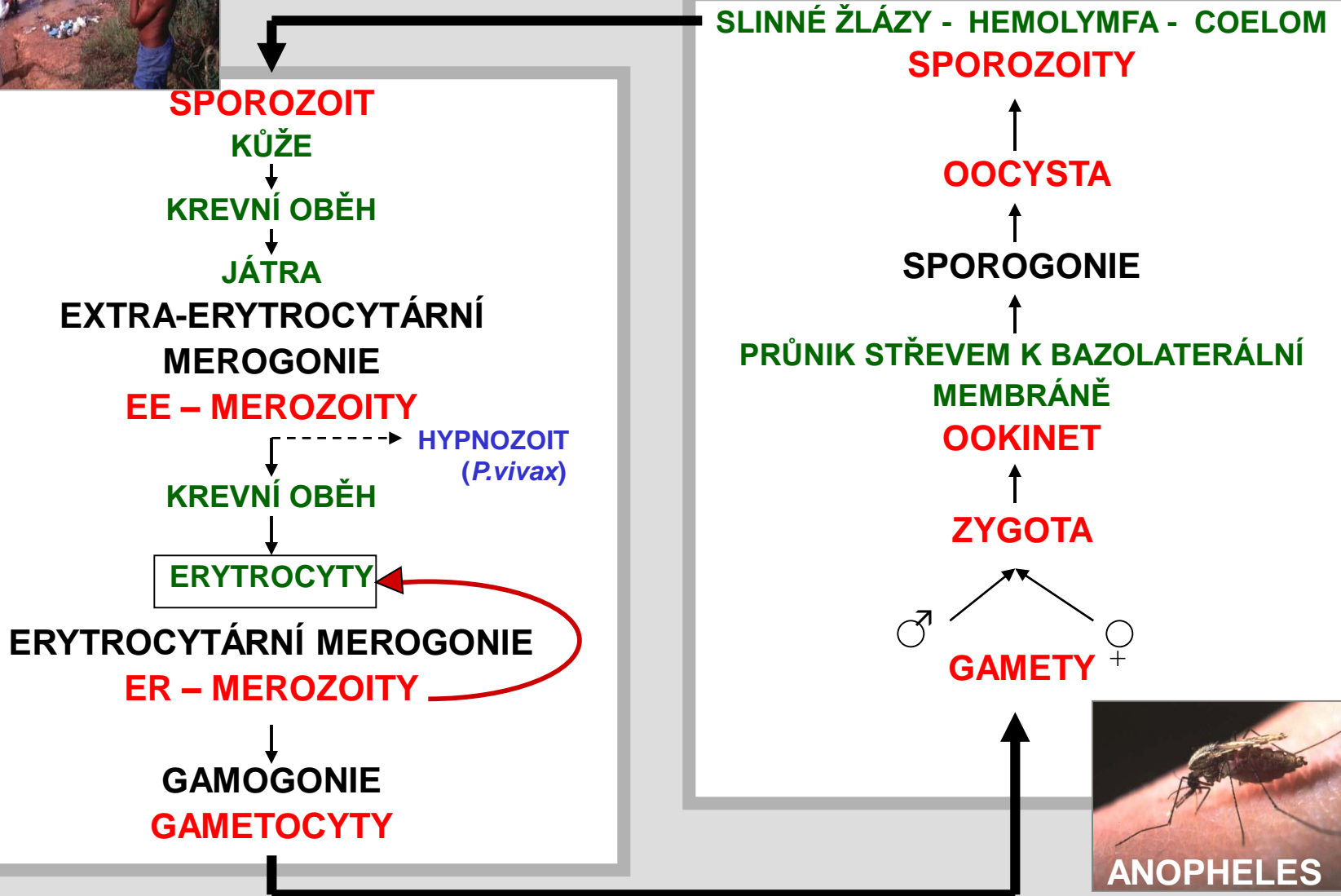
AFRIKA (OBLASTI JIŽNĚ OD SAHARY)

JIHOVÝCHODNÍ ASIE

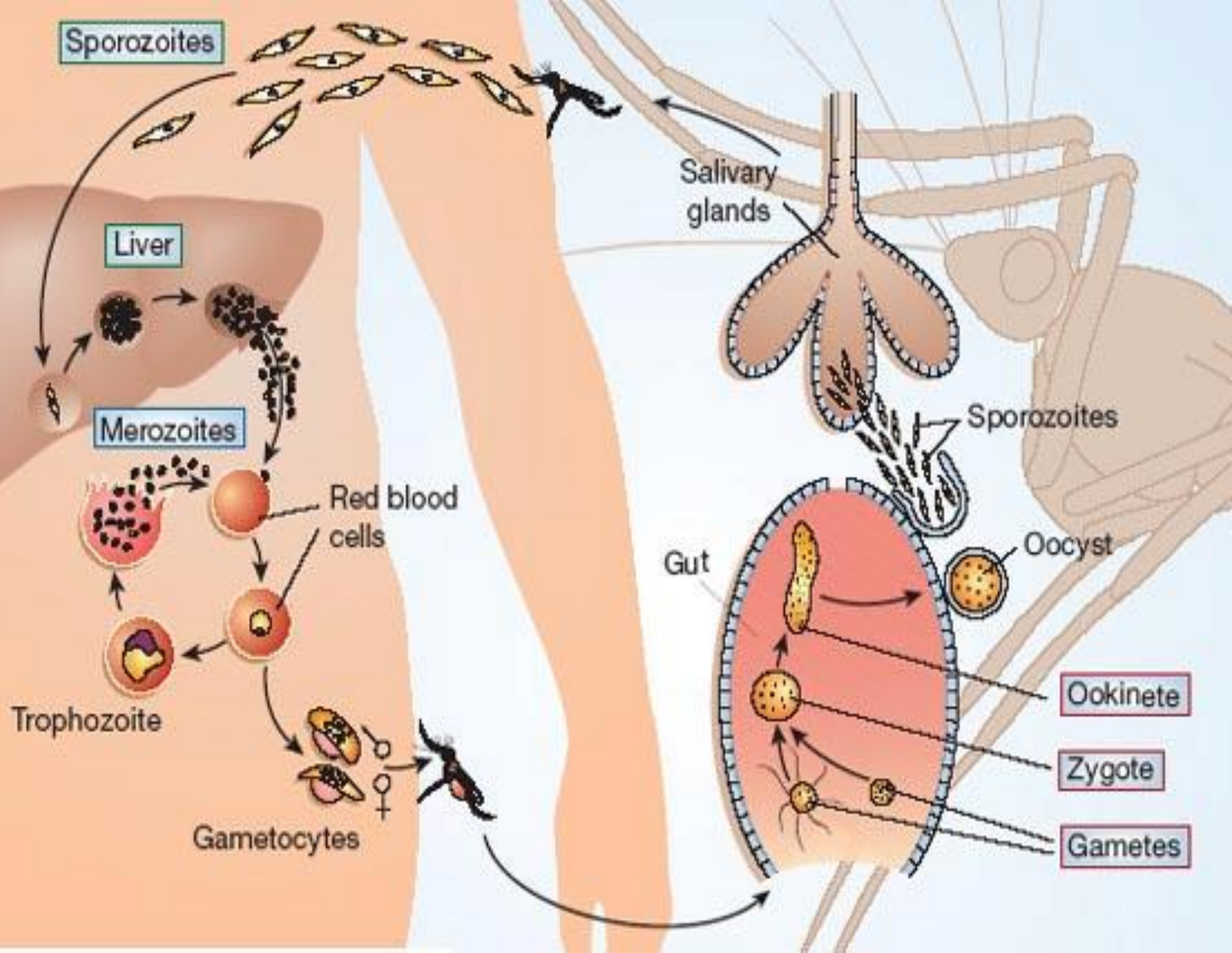
STŘEDNÍ A JIŽNÍ AMERIKA

ČLOVĚK

VÝVOJOVÝ CYKLUS

Plasmodium: kritické momenty vývoje v přenašeči

přežít aktivitu
trávicích enzymů a
antimikrobiálních
peptidů

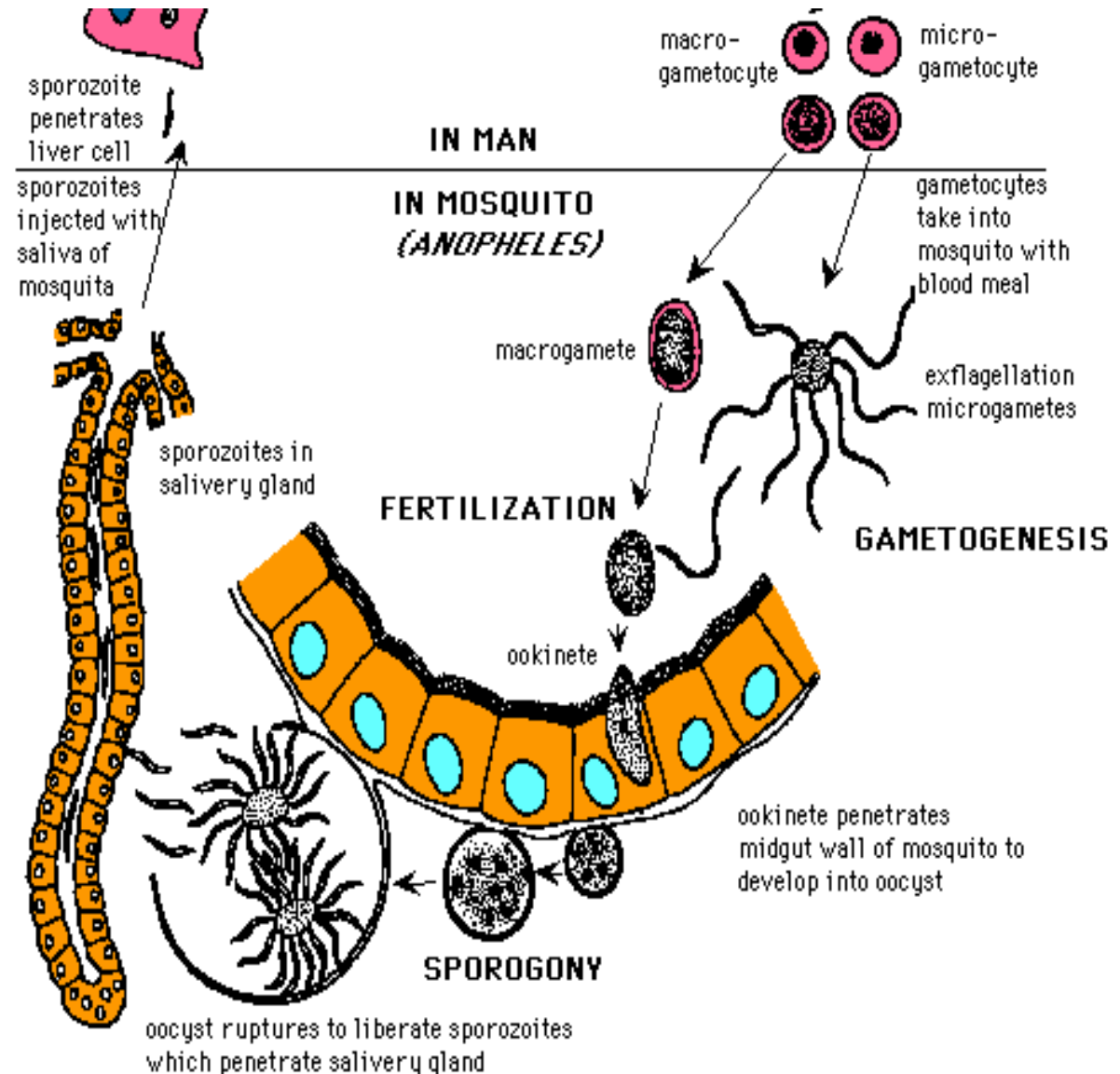
proniknout skrz
peritrofickou matrix

proniknout
epitelem
mesenteronu

uniknout imunitní
odpovědi komára

vniknout do
slinných žláz a

infikovat hostitele

gamety

gametocyty

zygota

1-5 hodin
po infekci

ookinet

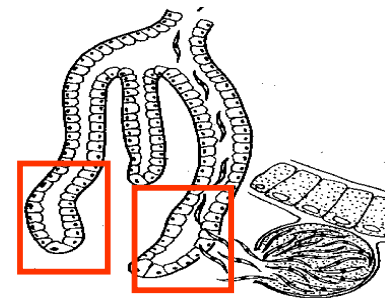
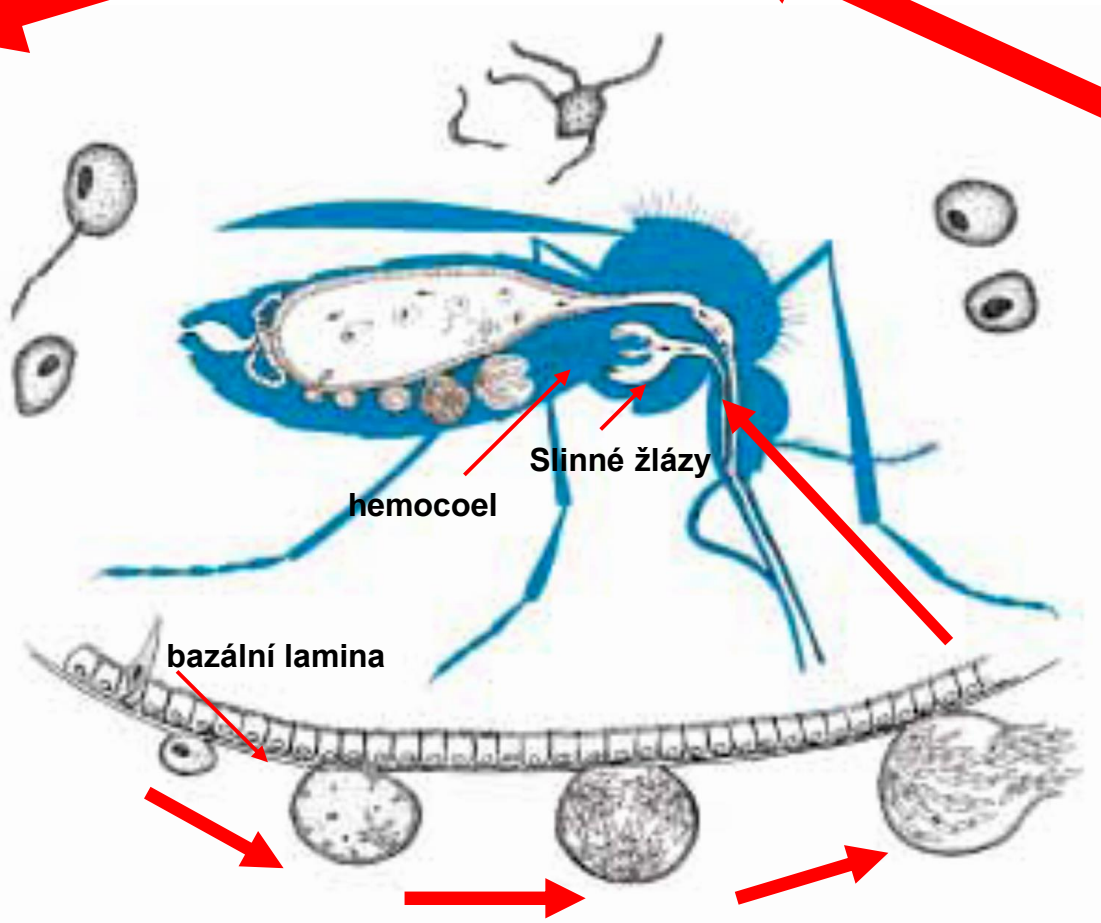
10-24 hodin
po infekci

24-40 hodin
po infekci

vyvíjející se oocysta

sporozoiti

10-14 dní
po infekci

Plasmodium zvyšuje šanci přenosu: manipulace s hostitelem i přenašečem

Lokalizace v hostiteli: gametocyty některých plasmodií zejména do kapilár dermis

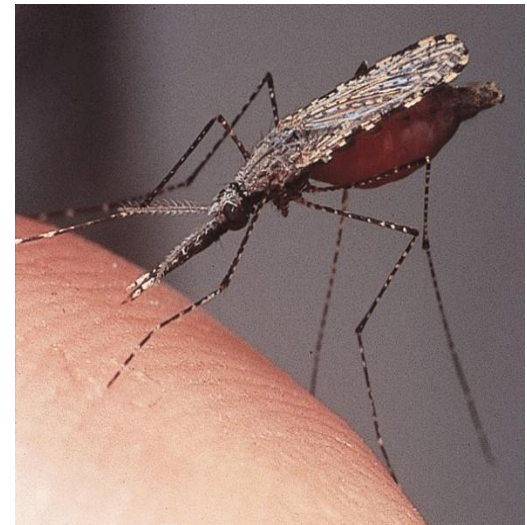
Snížení obranných reakcí hostitele:

Nemocná zvířata se méně drbou a hůře odhánějí komáry:
malarické myši méně citlivé na bodnutí komáry
(v době po záchvatu, kdy maximum gametocytů v krvi).

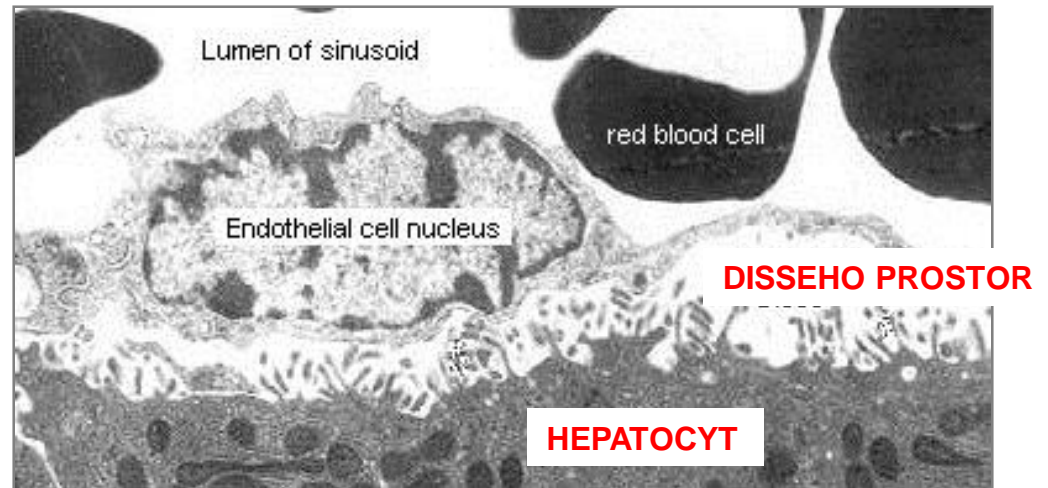
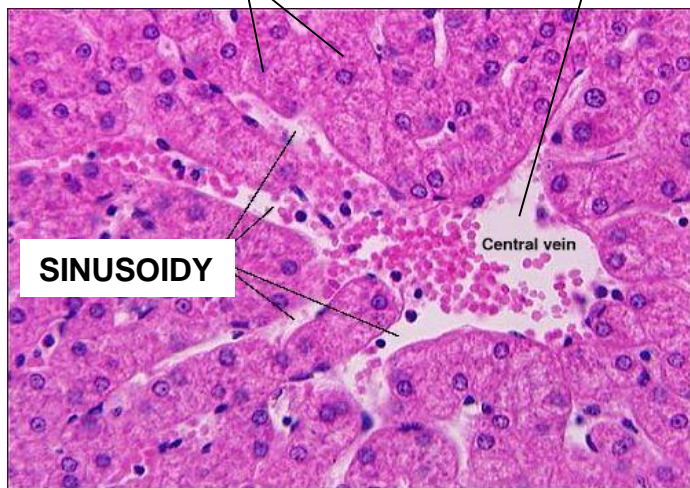
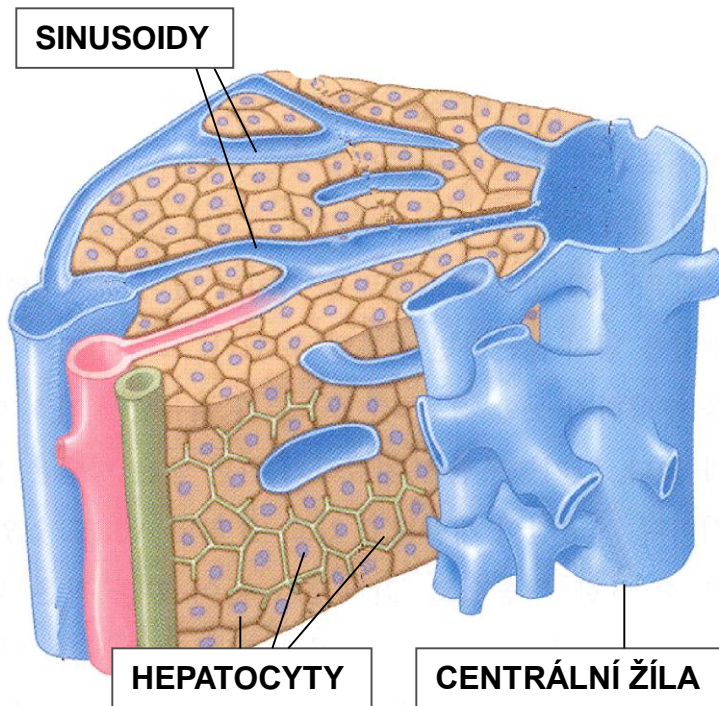
Inhibice hemostatických mechanismů parazitem: na infikovaných hlodavcích se komáři nasají rychleji

Snížení aktivity apyráz ve slinách

Komár hůře nachází cévu, saje pomaleji,
Snaží se měnit místo sání, bodat opakovaně

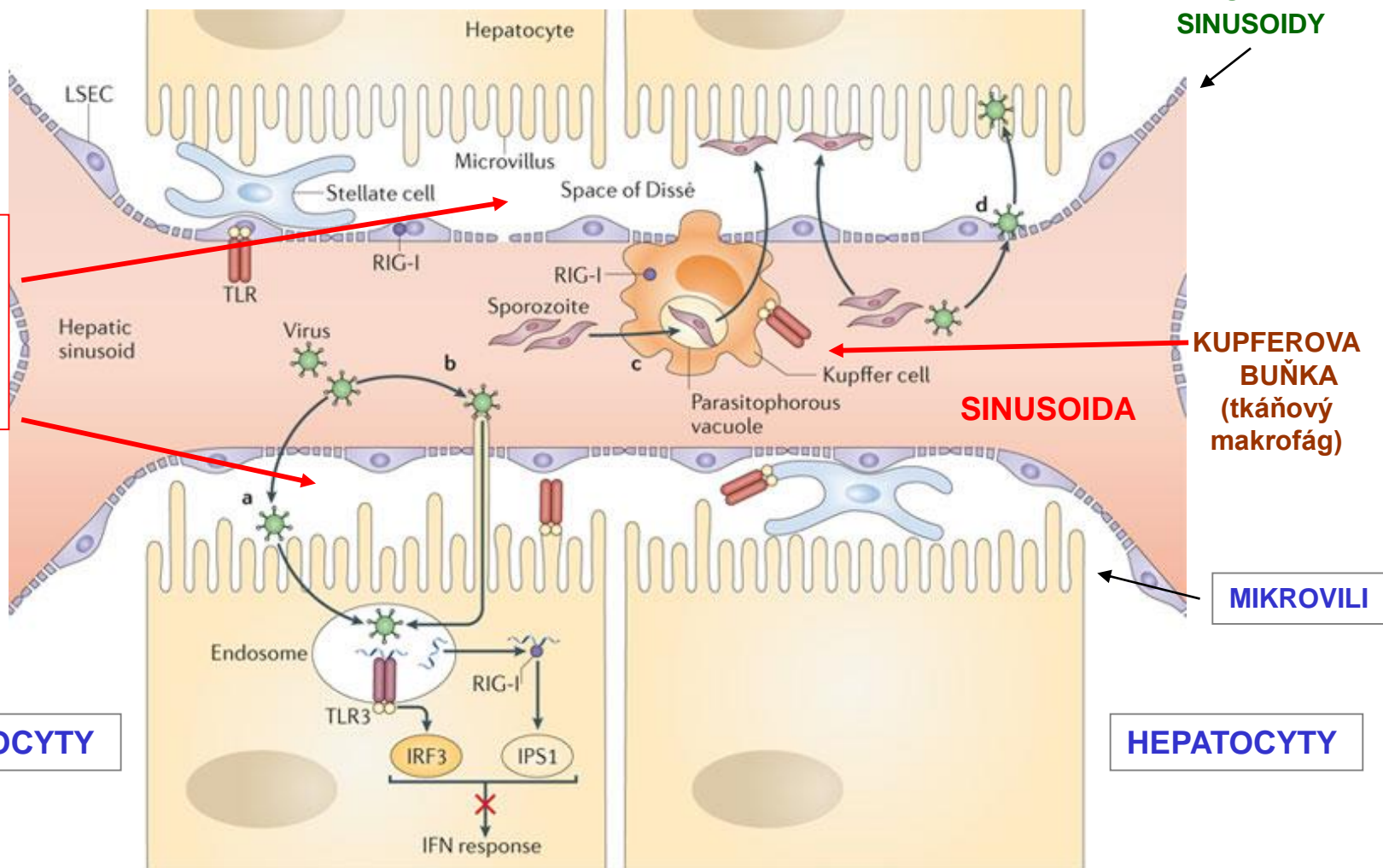

VSTUP SPOROZOITŮ DO JATER

VSTUP SPOROZOITŮ DO JATER

DISSEHO PROSTOR:
VÝMĚNA
LÁTEK MEZI
KRVÍ A
HEPATOCYTY

**KLOUZAVÝ POHYB PODÉL ENDOTELU – TRANSCYTÓZA KUPFEROVOU BUŇKOU
DISSEHO PROSTOR → PENETRAČNÍ PRŮNIK HEPATOCYTY
MNOHONÁSOBNÉ DĚLENÍ V PARAZITIFORMNÍ VAKUOLE**

POMNOŽENÍ INFEKČNÍHO AGENS: 1 SPOROZOIT

20 000 – 40 000 MEROZOITŮ

MOLEKULY DŮLEŽITÉ PRO INVAZI HEPATOCYTŮ

- PROTEIN POVRCHOVÉHO PLÁŠTĚ **CSP** (**C**IRCUM**S**POROZOITE **P**ROTEIN)
ADHEZIVNÍ DOMÉNA R-II: VAZEBNÉ MÍSTO PRO RECEPTORY HEPATOCYTŮ
- CYSTEINOVÁ PEPTIDÁZA SPOROZOITŮ
PROTEOLYTICKÉ ÚPRAVY CSP PŘI VSTUPU DO HEPATOCYTŮ
- **TRAP** – PROTEINOVÝ PRODUKT MIKRONÉM
ADHEZIN – INTEGRIN NUTNÝ PRO POHYB SPOROZOITŮ
- **SPECT** – PROTEINOVÝ PRODUKT MIKRONÉM
INTERAKCE S KUPFEROVÝMI BUŇKAMI

HLAVNÍ RECEPTORY HEPATOCYTŮ A KUPFEROVÝCH BUNĚK
HEPARAN SULFÁT PROTEOGLYKANY

CSP- PROTEIN POVRCHOVÉHO PLÁŠTĚ SPOROZOITŮ

KONTINUÁLNÍ SEKRECE Z MIKRONÉM, ZAKOTVENÍ V MEMBRÁNĚ GPI – KOTVOU

- REPETITIVNÍ OBLAST – CENTRÁLNÍ ČÁST MOLEKULY, SILNĚ IMUNOGENNÍ
- 2 KONZERVATIVNÍ OBLASTI

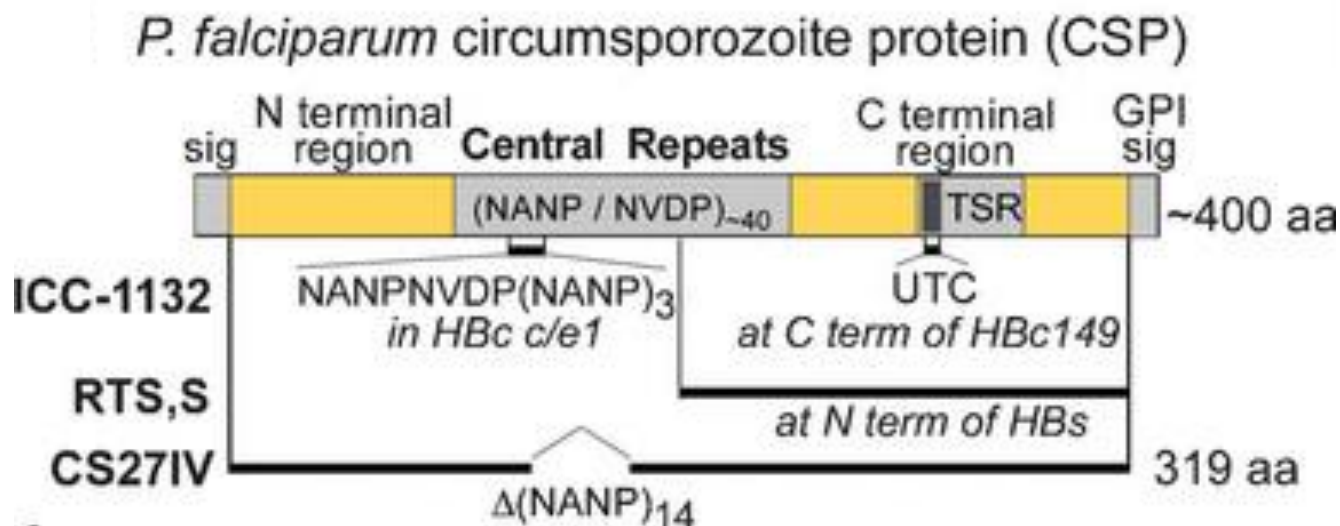
**VAZEBNÁ MÍSTA PRO GLYKOSAMINOVÉ ŘETĚZCE PROTEOGLYKANŮ
JATERNÍCH BUNĚK**

REGION I NA N-KONCI

REGION II NA C-KONCI ← **NEZBYTNÝ PRO POHYB A INVAZI**

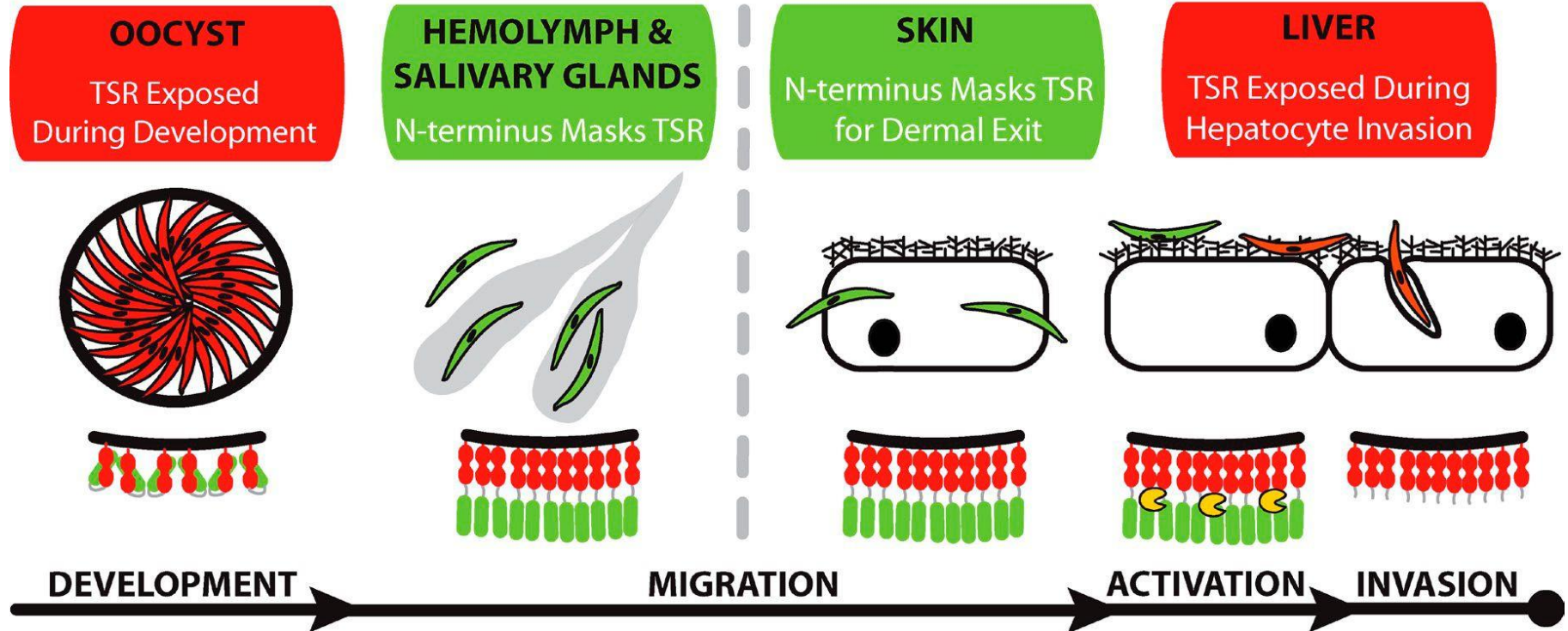
- N - TERMINÁLNÍ SEKVENCE BAZICKÝCH AMINOKYSELIN

ODSTŘÍŽENA CYSTEINOVOU PEPTIDÁZOU PO KONTAKTU S HEPATOCYTEM

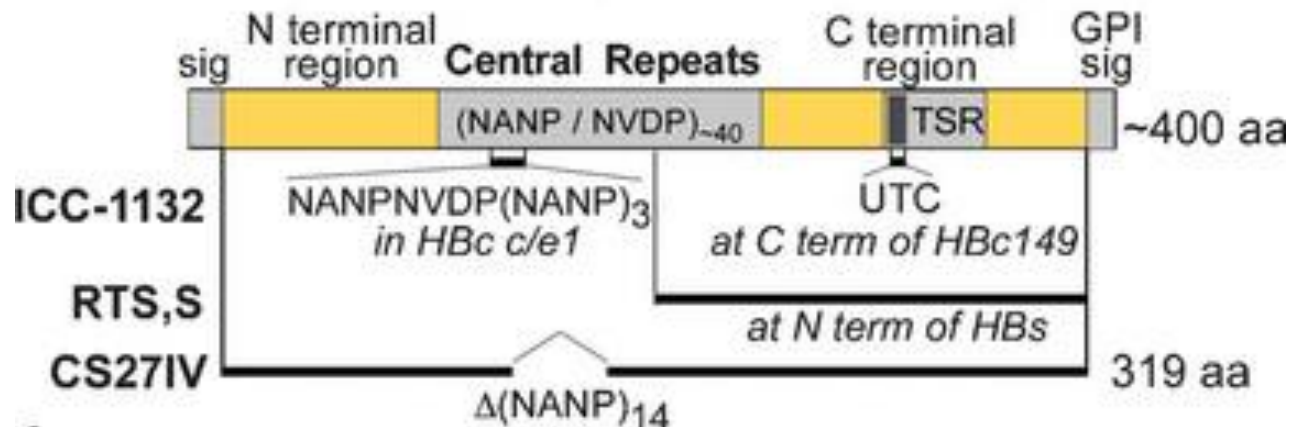

MOSQUITO

MAMMAL

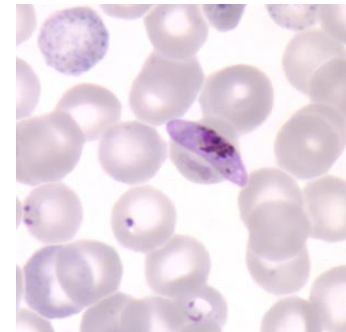
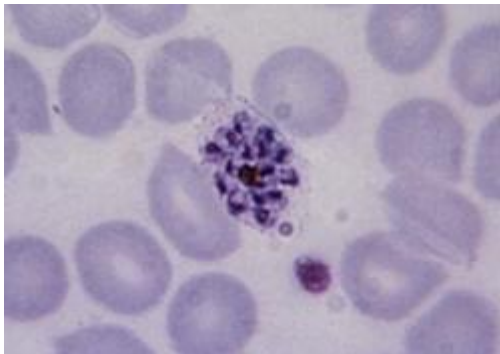
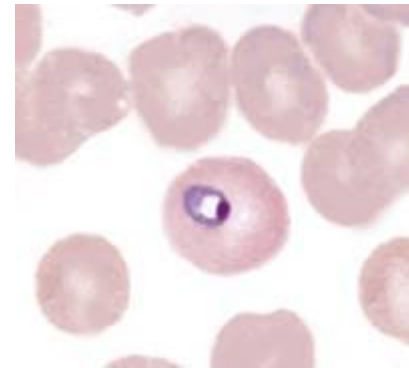
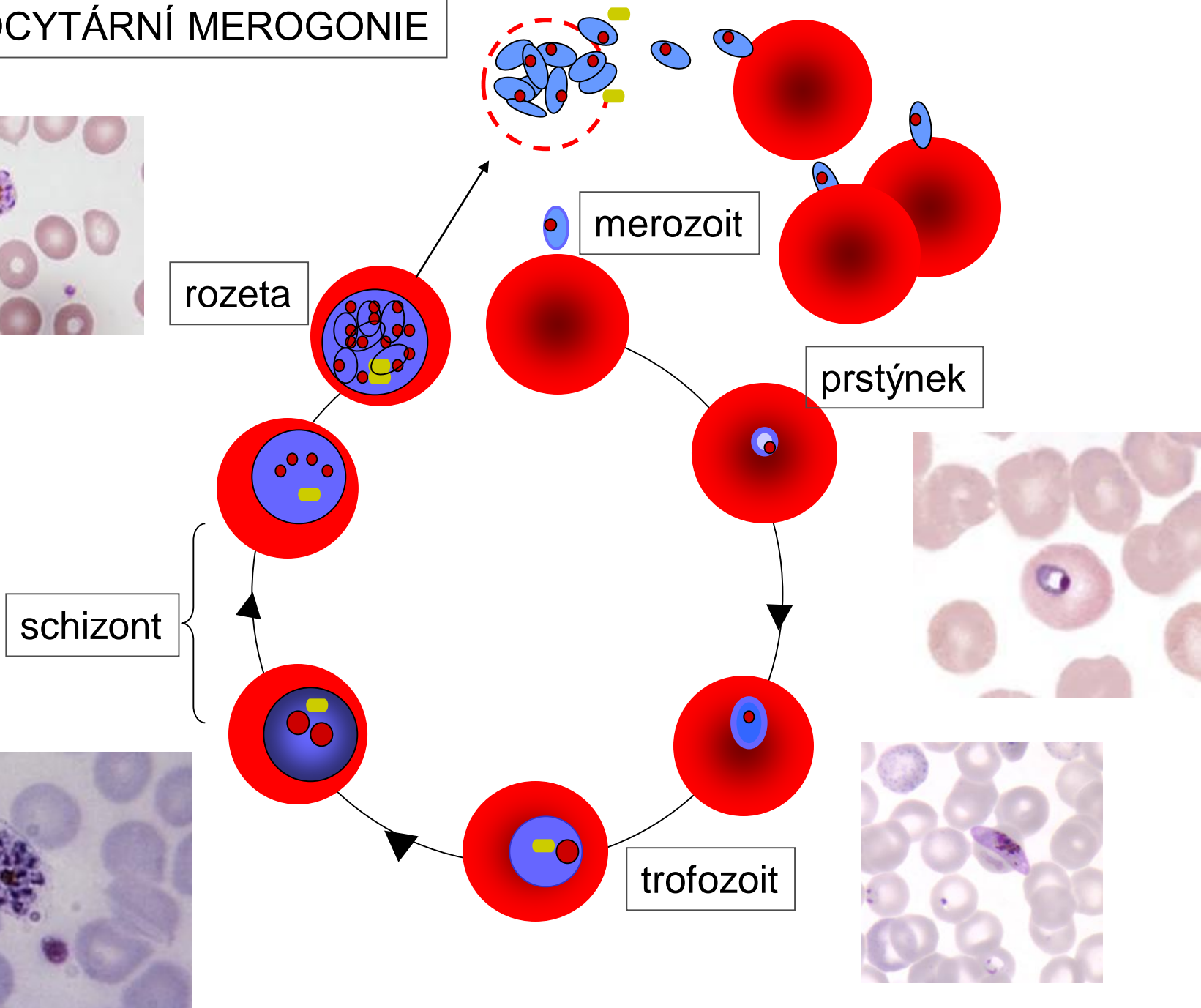
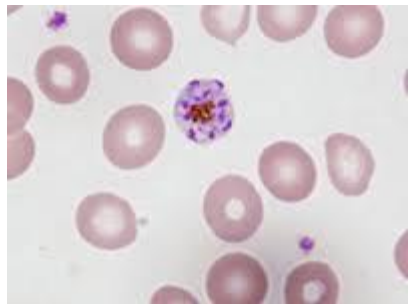

P. falciparum circumsporozoite protein (CSP)

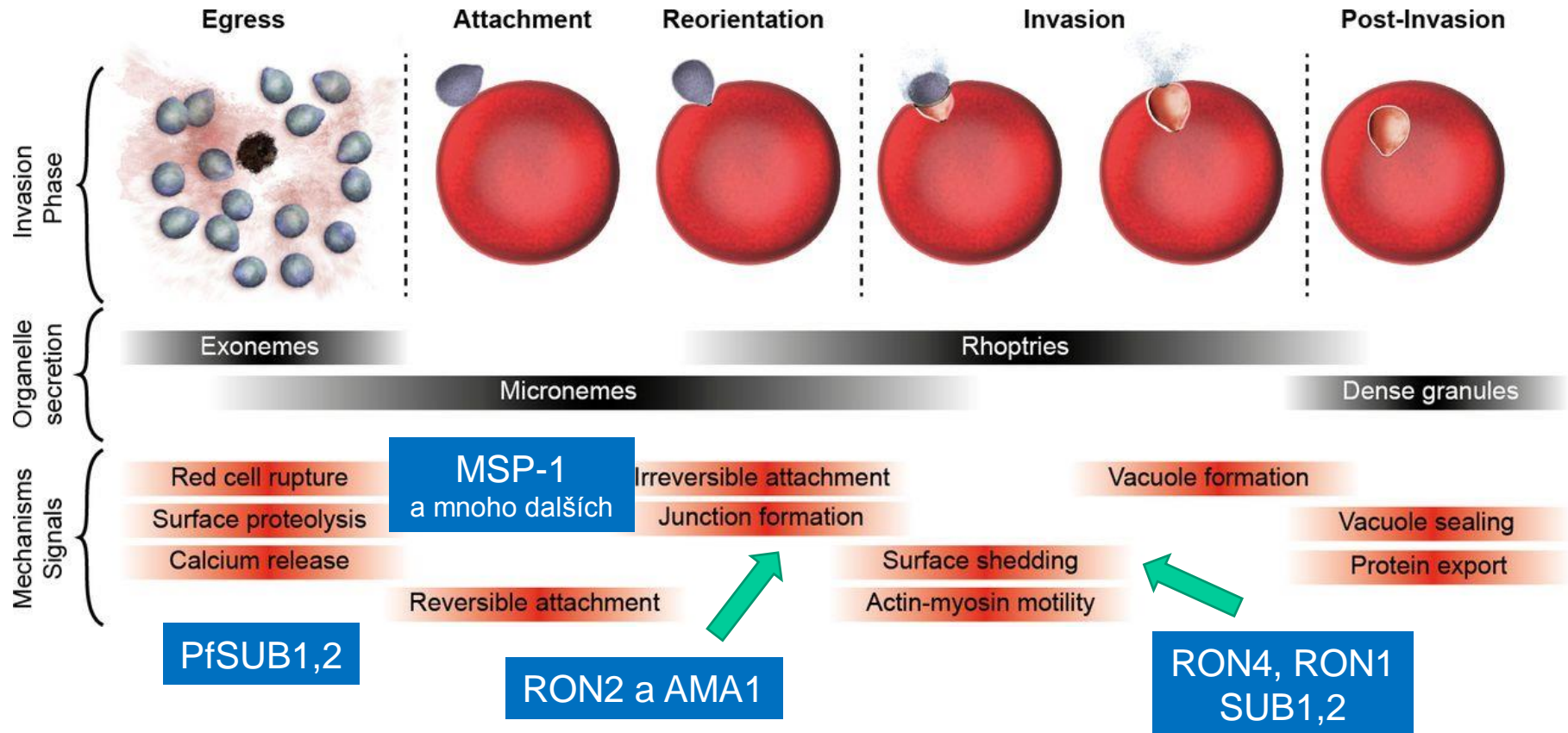

ERYTROCYTÁRNÍ MEROGONIE

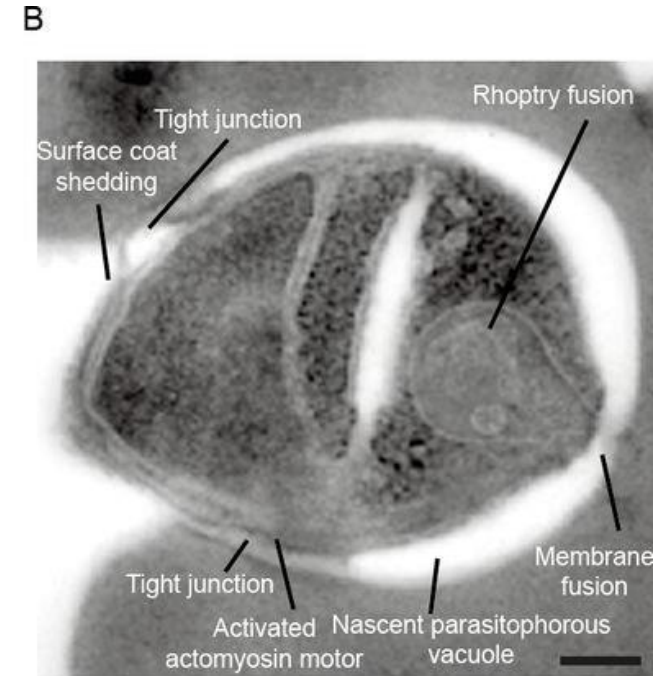
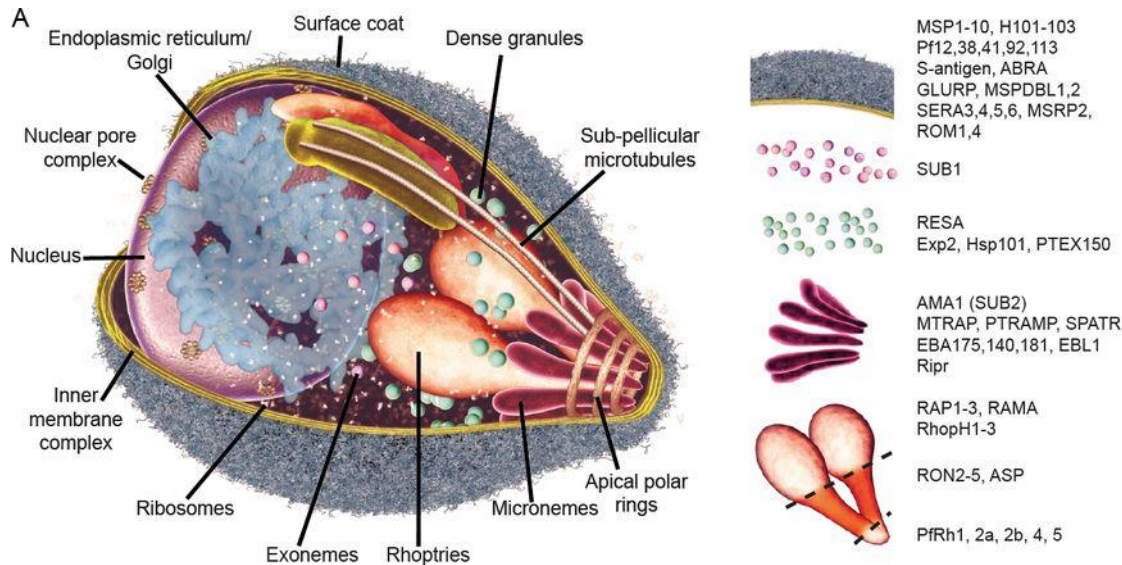

PRŮBĚH ERYTROCYTÁRNÍ MEROGONIE

VELMI RYCHLÝ: 30 VTEŘIN

SUBCELULÁRNÍ LOKALIZACE PROTEINŮ – KOORDINACE INVAZE ERYTROCYTU

DVĚ KATEGORIE INVAZNÍCH PROTEINŮ:

ADHESINY

– ligandy, vážící se na spec. receptory erytrocytu (glykoforiny, komplement receptor 1 aj.)

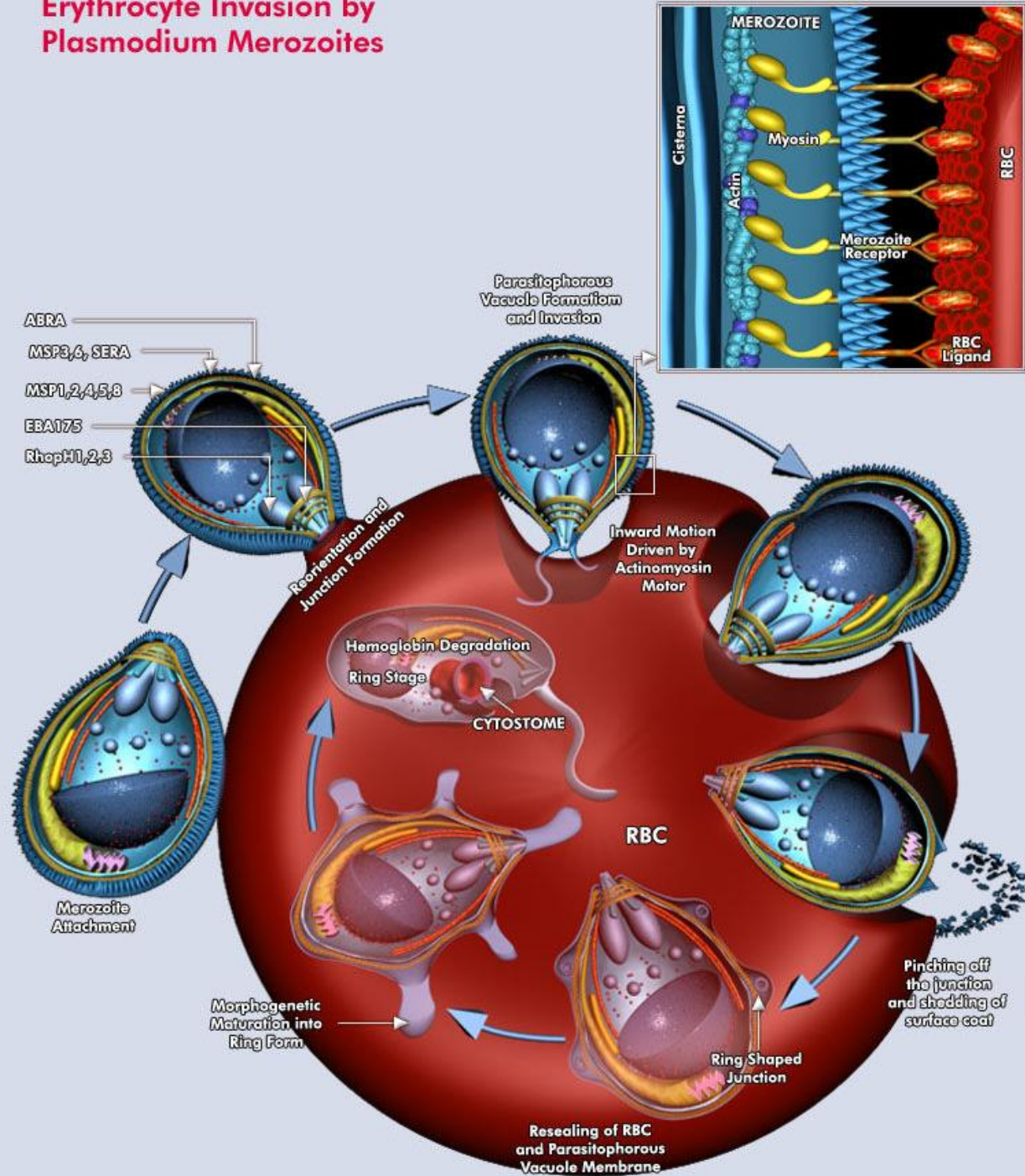
INVASINY

– efektorové proteiny bez vazby na erytrocytární receptory, např. AMA-1, podílející se na formaci „tight junction“)

OBĚ SKUPINY AKTIVOVÁNY ZVÝŠENOU KONCENTRACÍ Ca^{2+} IONTŮ PO RUPTUŘE ERYTROCYTU

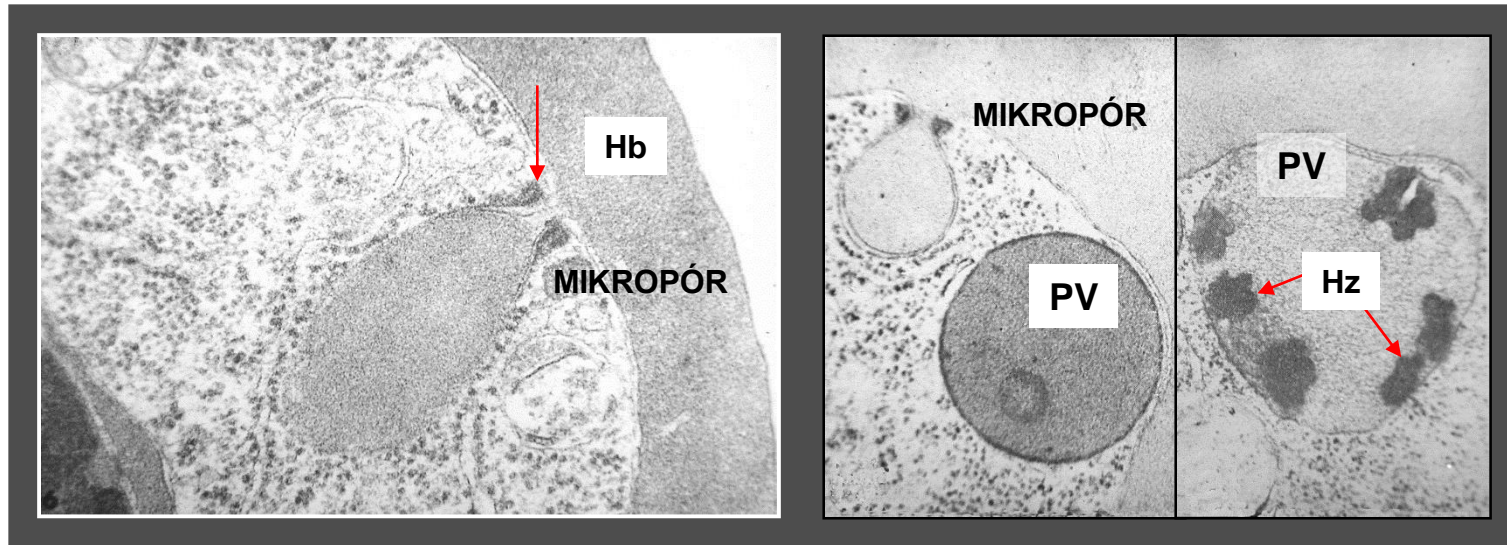

Erythrocyte Invasion by Plasmodium Merozoites

ŽIVOT V ERYTROCYTU

1. ENDOCYTÓZA HEMOGLOBINU

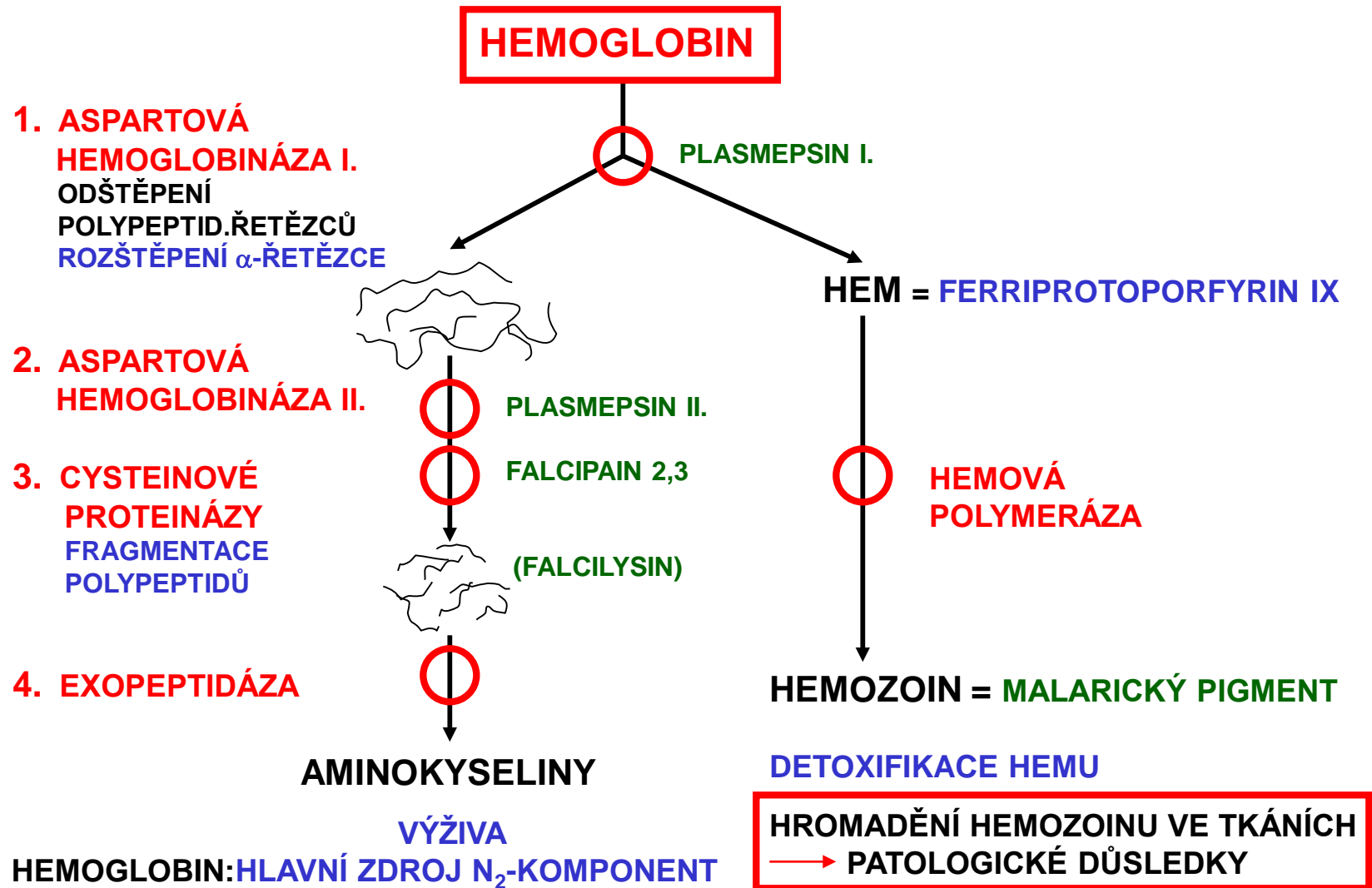
POHLCOVÁNÍ HEMOGLOBINU MIKROPÓREM
TRÁVENÍ V POTRAVNÍ VAKUOLE

HEMOGLOBIN → ESENCIÁLNÍ ZDROJ AMINOKYSELIN

↓
HEMOZOIN = MALARICKÝ PIGMENT

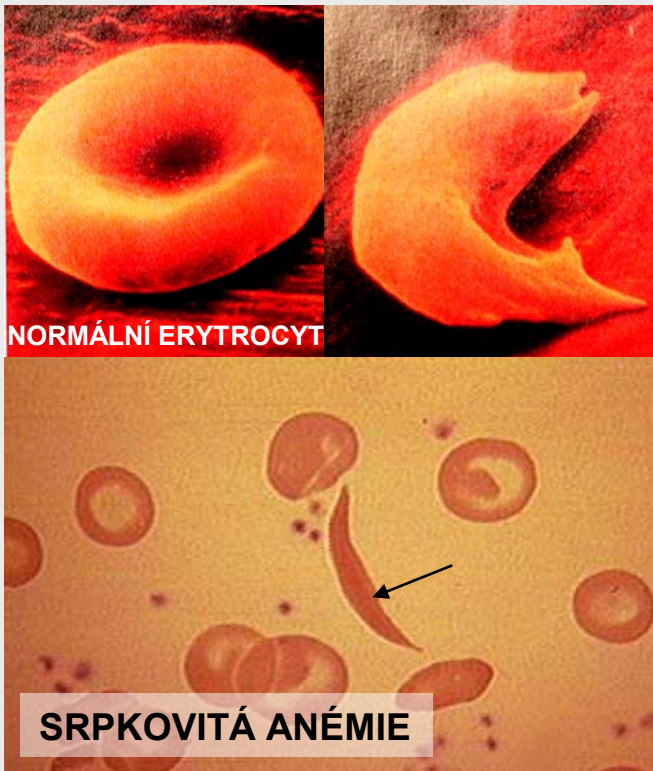
ZPRACOVÁNÍ HEMOGLOBINU V POTRAVNÍ VAKUOLE

= SEKUNDÁRNÍ LYSOZOM

PLASMODIUM NEZPRACOVÁVÁ PATOLOGICKÉ FORMY HEMOGLOBINU

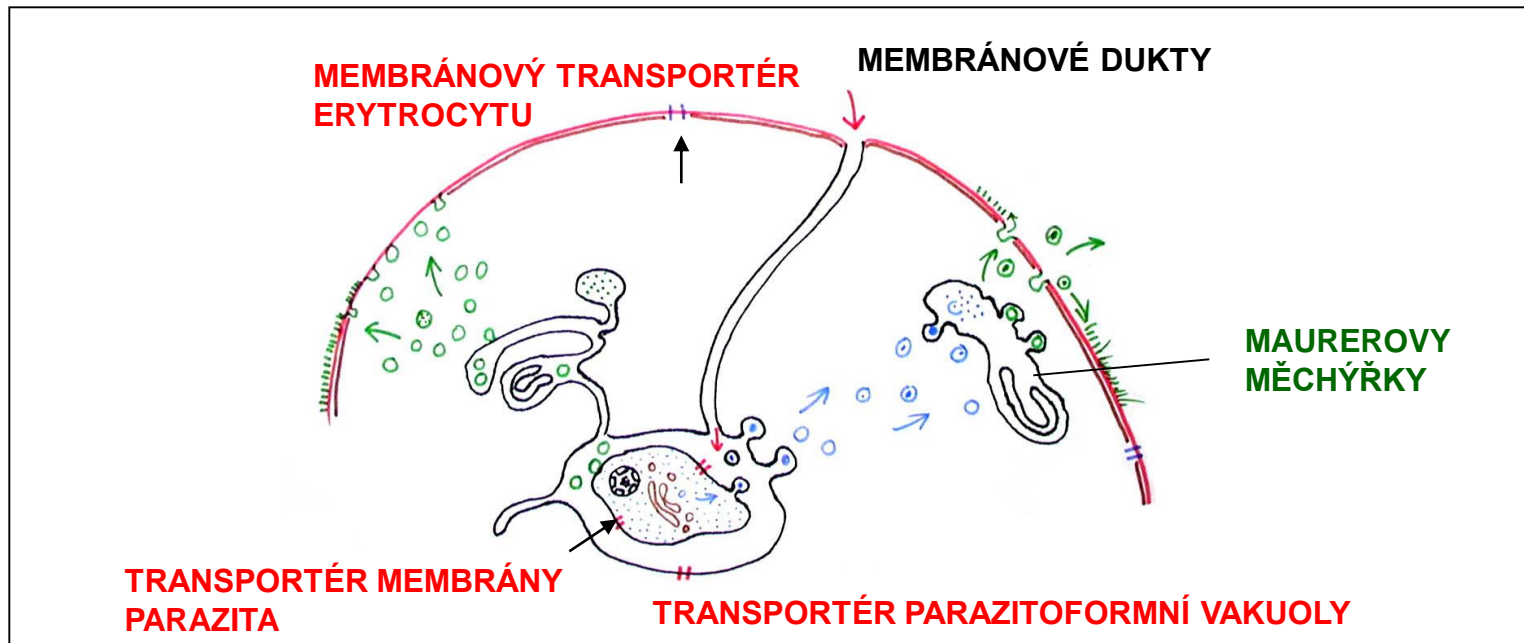
SRPKOVITÁ ANÉMIE = SICKLE CELL ANEMIA
MOLEKULÁRNÍ DĚDIČNÁ CHOROBA

S-HEMOGLOBIN
ZÁMĚNA JEDINÉ AMINOKYSELINY
MÍSTO KYSELINY GLUTAMOVÉ (+)
VALIN (ELEKTRONEUTRÁLNÍ)

V ODKYSLIČENÉM STAVU
POLYMERIZACE
TYČOVITÉ ŠROUBOVICE

SELEKČNÍ VÝHODA V ENDEMICKÝCH OBLASTECH *P.falciparum*
ZVÝŠENÝ VÝSKYT SRPKOVITÉ ANÉMIE V POPULACI

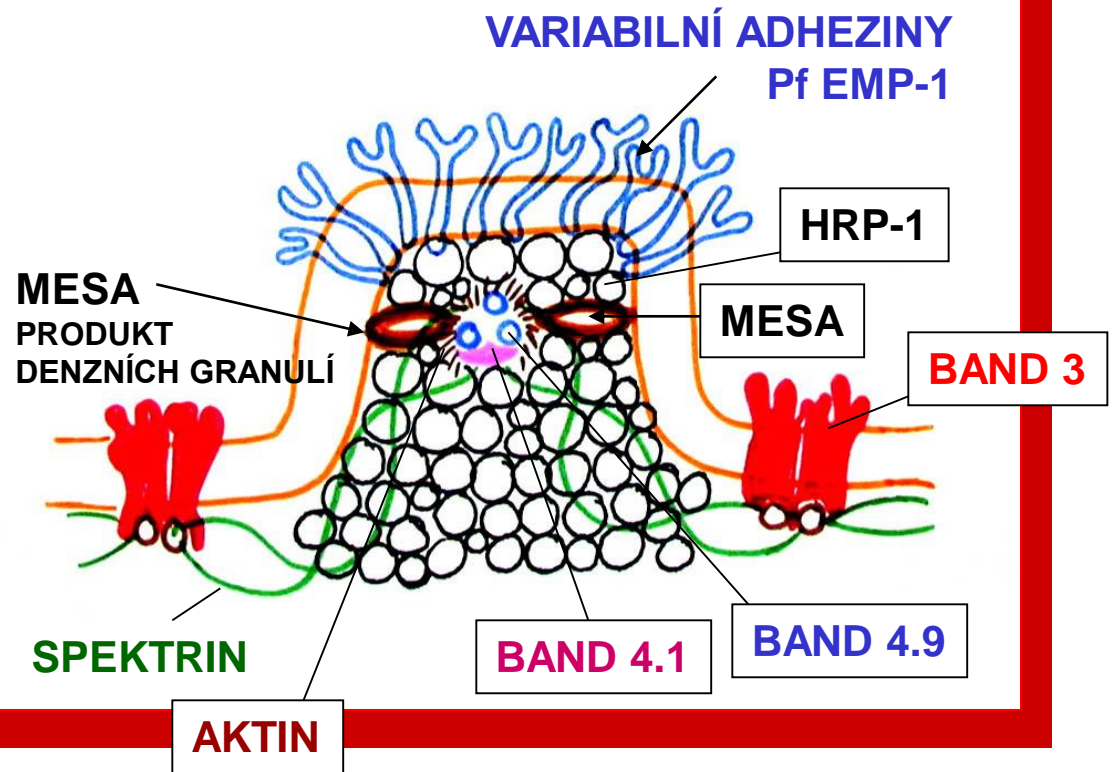
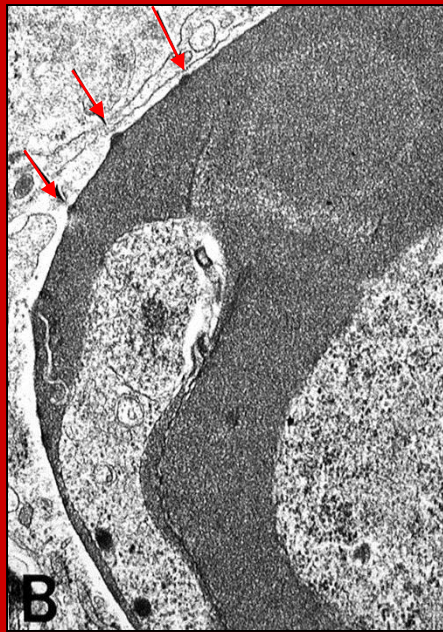
2. TUBOVEZIKULÁRNÍ SEKREČNÍ SYSTÉM PLASMODIÍ V CYTOPLAZMĚ ERYTROCYTU

- TVORBA MEMBRÁNYMI OHRANIČENÝCH KOMPARTMENTŮ PRO VEZIKULÁRNÍ TRANSPORT
- KANÁLKY PRO PŘÍMÝ PŘÍVOD MOLEKUL Z KREVNÍ PLAZMY DO PARAZITOFORNÍ VAKUOLY (MEMBRÁNOVÉ DUKTY)
- ORGANIZOVANÝ SYSTÉM VEZIKULÁRNÍ SEKRECE A TŘÍDĚNÍ
- DETEKCE PROTEINŮ PLÁŠTĚ, MALÝCH G-PROTEINŮ SEKREČNÍHO SYSTÉMU, MARKERŮ GOLGI KÓDOVANÝCH GENY PARAZITA V MEMBRÁNOVÝCH KOMPARTMENTECH ERY
- PRŮKAZ LOKALIZACE EXPORTOVANÝCH PROTEINŮ V SEKREČNÍCH KOMPARTMENTECH

3. EXPORT ADHEZINŮ PARAZITA NA MEMBRÁNU ERYTROCYTU

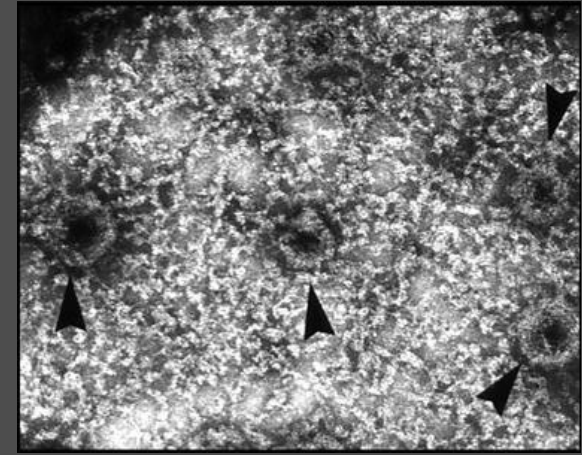
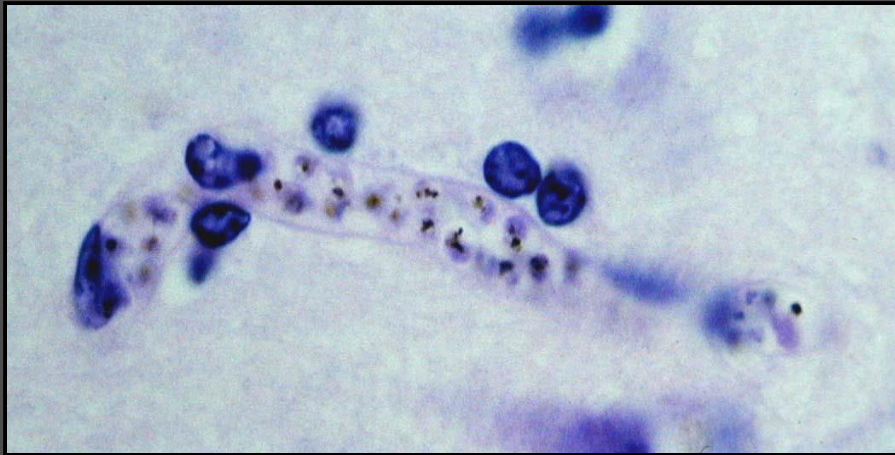
KNOBBS KNOFLÍKOVITÉ VÝRŮSTKY NA MEMBRÁNĚ ERYTROCYTU

HRP-1: INTEGRÁTOR VARIABILNÍCH ADHEZINŮ RODINY EMP-1 VÁZBA EMP-1 NA RŮZNÉ RECEPTORY ENDOTELU KAPILÁR

VÝZNAM ADHEZE PARAZITOVANÝCH ERYTROCYTŮ

- **SEKVESTRACE – VYŘAZENÍ Z CÍRKULACE**
VYCHYTÁVÁNÍ PARAZITOVANÝCH ERYTROCYTŮ V KAPILÁRÁCH
OCHRANA PŘED ROZPOZNÁNÍM
A DESTRUKCÍ MAKROFÁGY PŘI PRŮCHODU SLEZINOU
- **USNADNĚNÍ INFEKCE DALŠÍCH ERYTROCYTŮ**
- **PATOLOGICKÉ DŮSLEDKY**
UCPÁNÍ KREVNÍCH KAPILÁR A VENUL → NARUŠENÍ CÍRKULACE →
PROVOKACE ZÁNĚTU V KOMBINACI S DALŠÍMI FAKTORY → **PŘÍČINA**
SMRTELNÝCH KOMPLIKACÍ PŘI TROPICKÉ MALÁRII (MOZKOVÁ MALÁRIE)

4. SEKRECE PARAZITÁRNÍCH ANTIGENŮ INFIKOVANÝMI ERYTROCITY

HRP- II

REPETITIVNÍ

SILNĚ IMUNOGENNÍ

80% MOLEKULY REPETITIVNÍ TRIPEPTID

ALANIN – HISTIDIN – HISTIDIN

60-105 kDa PODLE POČTU REPETIC

INTENZIVNĚ VÁŽE **Zn²⁺** A **Ca²⁺**

NEFUNKČNÍ STIMULACE IMUNITNÍHO SYSTÉMU

5. UVOLŇOVÁNÍ DCEŘINNÝCH MEROZOITŮ

KRITICKÁ FÁZE INFEKCE

INDUKUJE MALARICKÝ ZÁCHVAT

ČÁSTEČNÁ SYNCHRONIZACE BUNĚČNÉHO CYKLU MEROGONIE

CHARAKTERISTICKÁ PERIODICITA MALARICKÝCH ZÁCHVATŮ

AMA – 1 SERINOVÁ PROTEINÁZA RHOPTRIÍ DCEŘINNÝCH MEROZOITŮ

↓
UVOLNĚNÍ Z PARAZITOFORNÍ VAKUOLY

↓
RUPTURA ERYTROCYTU ← FALCIPAIN-2

↓
HEMOZOIN

HROMADĚNÍ V MAKROFÁZÍCH
A TKÁNÍCH JATER A SLEZINY

↓
IMUNOGENY
STIMULACE BEZ
PROTEKTIVNÍHO
ÚČINKU

↓
TOXIN

INDUKCE PYROGENŮ
A PATOLOGICKÝCH PROCESŮ
SOUVISEJÍCÍCH S NADPRODUKČÍ $\text{TNF}\alpha$

MALARICKÝ TOXIN

GPI-KOTVA POVRCHOVÝCH ANTIGENŮ MEROZOITŮ

FALEŠNÝ SIGNÁL PRO MAKROFÁGY
KE SPUŠTĚNÍ PRODUKCE

TNF- α A IL-1

DŮSLEDKY:

1. **TNF- α A IL-1 JSOU ENDOGENNÍ PYROGENY**

ÚČINEK NA TERMOREGULAČNÍ CENTRUM V HYPOTHALAMU PROSTŘEDNICTVÍM
PROSTAGLANDINU-E

2. **NADPRODUKCE TNF- α :** MNOHOSTRANNÉ PATOLOGICKÉ ÚČINKY **HLAVNÍ ČINITEL PATOGENITY *Plasmodium falciparum***

ÚČINKY TNF- α PŘI TROPICKÉ MALÁRII

1. PŘÍMÝ CYTOTOXICKÝ ÚČINEK

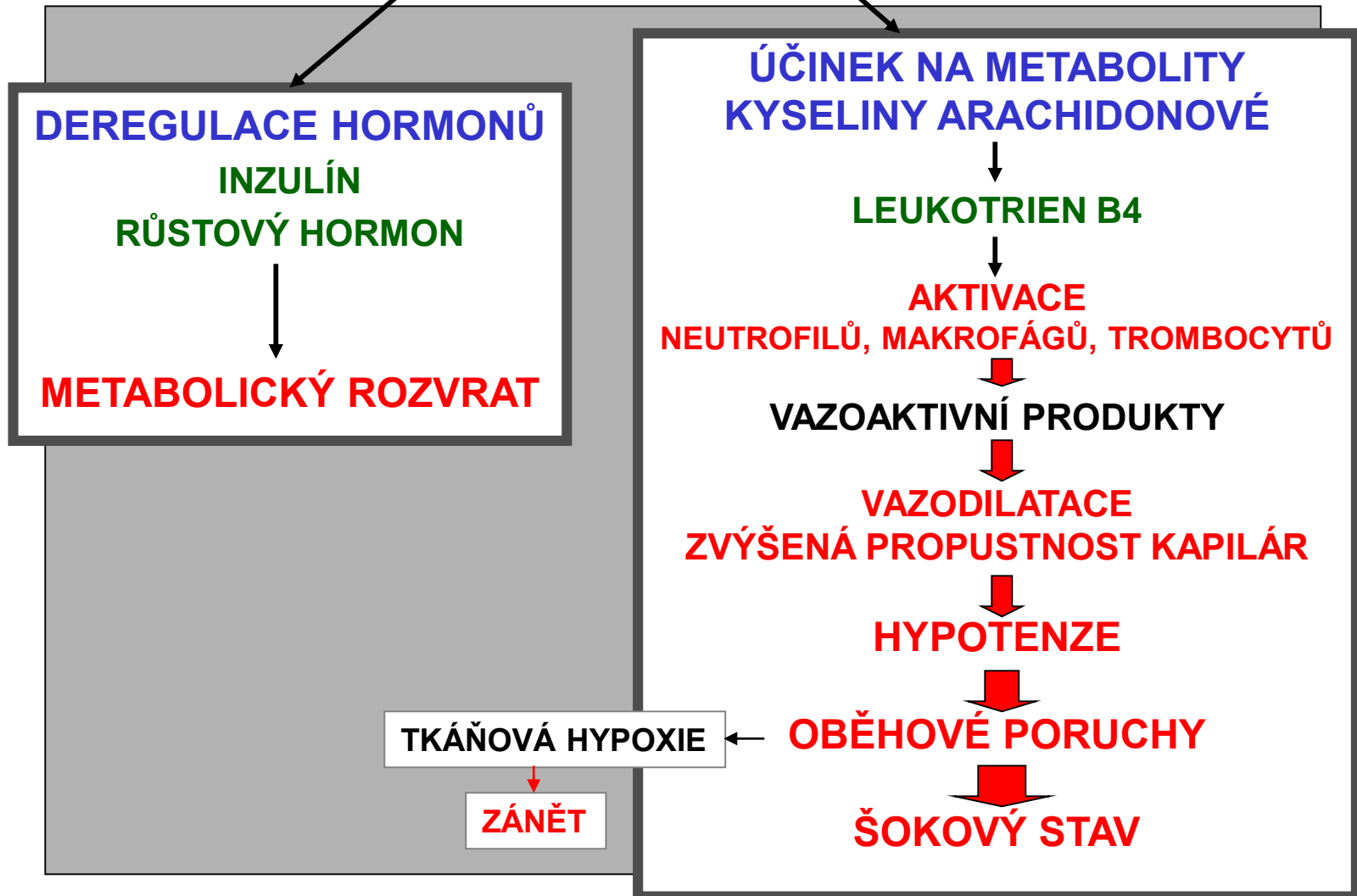
V SOUČINNOSTI S ADHEZIVITOU INFIKOVANÝCH ERYTROCYTŮ
NAHROMADĚNÍ INFIKOVANÝCH KRVINEK NA ENDOTELU CÉV →
→ **VYSOKÁ LOKÁLNÍ KONCENTRACE TOXINU**

ARESTOVANÉ MONOCYTY → ↓ LOKÁLNÍ NADPRODUKCE TNF- α

↓
POŠKOZENÍ CÉV A OKOLNÍCH TKÁNÍ
PERIVASKULÁRNÍ HEMORRHAGIE
NEKRÓZY V RŮZNÝCH ORGÁNECH

MOZEK, PLÍCE, STŘEVO, LEDVINY

2. NEPŘÍMÉ ÚČINKY TNF- α

KLINICKÝ OBRAZ MALÁRIE

Nekomplikovaná malárie

TŘÍDENNÍ MALÁRIE

původci:

Plasmodium vivax

Plasmodium ovale infekce retikulocytů

inkubační doba:

2-3 týdny (i několik měsíců)

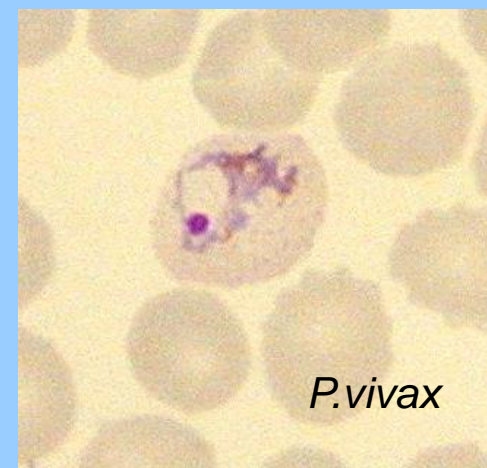
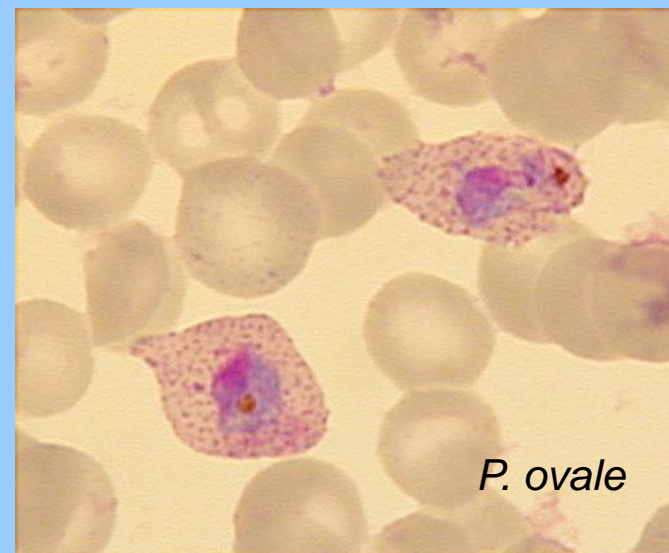
2-3 dny nespecifických příznaků

horečnaté záchvaty po 48 hodinách

- chladné stádium: 15-60 minut
chladná, suchá kůže, chladné končetiny, rychlý puls
třesavka, bolest hlavy
- horké stádium: 2-6 hodin
horečka 40- 41°C, intenzivní bolest hlavy

pokles teploty, pocení, úleva

RELAPSY !!! aktivace hypnozoitů

Nekomplikovaná malárie

ČTYŘDENNÍ MALÁRIE

původce: ***Plasmodium malariae***

infekce erytrocytů, preference starých erytrocytů

inkubační doba: 18-40 dní

horečnaté záchvaty **po 72 hodinách**

průběh podobný jako u třídenní malárie

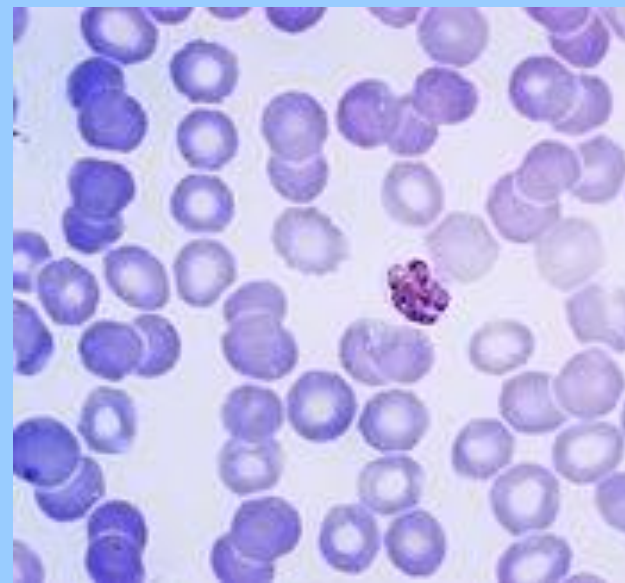
Dlouhodobé přežívání v krvi > 10 let

Pozdní recidivy

RECRUDESCENCE

aktivace latentní parazitemie, netvoří hypnozoity v játrech

P.malariae

Nekomplikovaná malárie

TROPICKÁ MALÁRIE

původce: ***Plasmodium falciparum***

infekce erytrocytů i reticulocytů

netvoří hypnozoity v játrech

inkubační doba: 7-14 dní

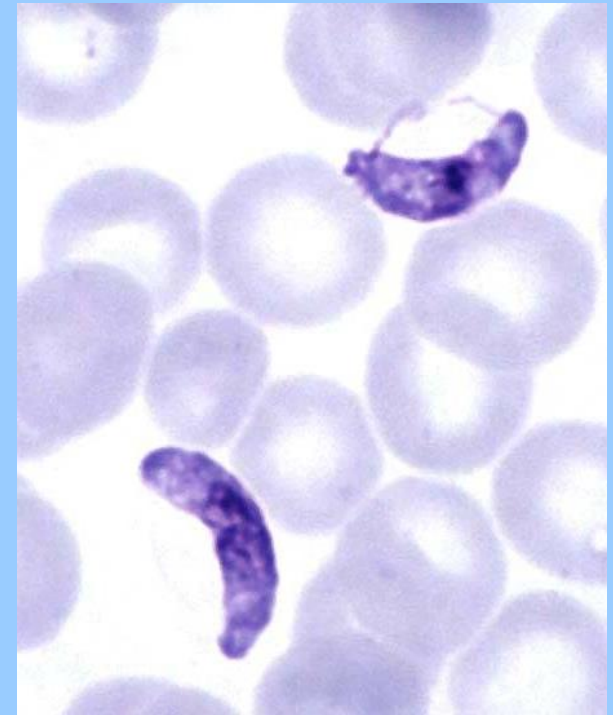
začátek onemocnění: nespecifické příznaky

- bolesti hlavy, končetin, zad
- nechutenství, únava, pocit chladu

horečka (!) zpravidla nepřetržitá

včasná diagnóza je nezbytná

může se velmi rychle změnit na těžké onemocnění !!!

P. falciparum

Těžká maligní malárie

původce: *Plasmodium falciparum*

hyperparazitémie – kritická norma > 5% (ČR > 2%)

vysoké horečky > 40°C

- opakované křeče
- těžká anémie
- spontánní krvácení
- mozková malárie
- selhání ledvin: dysurie
- plicní edém
- hypoglykémie
- šok
- metabolická acidóza

prognóza: závisí na stupni poškození důležitých orgánů

ZÁVĚR

PLASMODIUM JE VELMI ÚSPĚŠNÝ PARAZIT

ÚKRYT V ERYTHROCYTECH

ŠETRNÝ VSTUP

DOKONALÁ MANIPULACE HOSTITELSKÉ BUŇKY

EXTRACELULÁRNÍ FÁZE KRÁTKODOBÁ

CLONA DOMINANTNÍCH IMUNOGENŮ BEZ PROTEKTIVNÍ ODPOVĚDI

ANTIGENNÍ VARIABILITA

PŘEVAHA NEPŘÍMÝCH MECHANISMŮ PATOGENITY

OD HOREČNATÝCH ZÁCHVATŮ, PERIVASKULÁRNÍCH ZÁNĚTŮ A
CIRKULAČNÍCH PORUCH K TĚŽKÉMU POSTIŽENÍ ORGÁNŮ A ROZVRATU
FYZIOLOGICKÝCH REGULACÍ

BOJ S MALÁRIÍ VEDEN SE STŘÍDAVÝMI ÚSPĚCHY A NEÚSPĚCHY

ERADIKACE NENÍ V DOHLEDU

VELKÁ PŘIZPŮSOBIVOST A FENOTYPICKÁ VARIABILITA

REZISTENCE PROTI ANTIMALARIKŮM, PROBLÉMY S VÝVOJEM VAKCÍNY